

Emisor 2024

Vlaanderen
verbeelding werkt

OOSTENDE
DE STAD
AAN ZEE

ANTWERPEN

INHOUD

1. Ensor, zoveel meer dan le peintre des masques, zoveel meer dan maskers	4
2. Twee steden, één Ensorjaar	7
3. Hoofdtentoonstellingen	9
<i>Rose, Rose, Rose à mes yeux ! James Ensor en het stilleven in België 1830-1930, Mu.ZEE</i> <i>Ensors stoutste dromen. Het impressionisme voorbij, KMSKA</i>	
4. Tentoonstellingen in Oostende	16
<i>Zelfportretten, Ensorhuis</i> <i>Oostende, Ensors denkbeeldige paradijs, Venetiaanse Gaanderijen</i> <i>Satire, Parodie, Pastiche, Ensorhuis</i> <i>Grote Kunst voor Kleine Kenners, Fort Napoleon</i>	
5. Stadsfestival Oostende	22
6. Tentoonstellingen in Antwerpen	25
<i>Maskerade, Make-up & Ensor, MoMu</i> <i>Cindy Sherman - Anti-fashion, FOMU</i> <i>Ensors zoektocht naar het licht. Experimenten op papier, Museum Plantin-Moretus</i>	
7. Andere projecten in Antwerpen	29
<i>Ensor Research Project, KMSKA</i> <i>Brieven en geschriften, KMSKA</i>	
8. Aanvullende tentoonstellingen in Brussel	33
<i>James Ensor: Inspired by Brussels, KBR</i> <i>James Ensor, Maestro, Bozar</i>	

1

ENSOR

zoveel meer dan
le peintre des masques
zoveel meer dan
maskers

Als er in de geschiedenis van de kunst van de laatste twee honderd jaar in België één kunstenaar is geweest wiens oeuvre een schakelfunctie heeft, dan is dat ongetwijfeld James Ensor. Ensor behoort tot het kleine gezelschap van Europese avant-gardekunstenaars die in los verband op het einde van de 19de eeuw de schilderkunst hebben bevrijd van romantische heldhaftigheid, schone schijn en banaal realisme. Ensors kijk op de mensheid is soms luchtig, vaak pessimistisch maar net zo vaak lyrisch en hilarisch. Door de beeldmiddelen van de kunstenaar, vorm en kleur, autonoom, los van de werkelijkheid te gebruiken, heeft hij beelden gecreëerd waarin een correcte weergave van de werkelijkheid ondergeschikt wordt aan het uitbeelden van een grillige “gefosfiseerde droom”. **Ensor is een vernieuwer, een gamechanger.** Om het ontstaan en de ontwikkeling van het modernisme in de loop van de 20ste eeuw te begrijpen is zijn kunst onontbeerlijk.

Kunstenaars gebruiken vandaag zonder voorbehoud allerlei media naast en door elkaar. Ze kiezen in alle vrijheid nu eens voor de schilderkunst, een performance, een video, een installatie of wat dan ook om beelden te maken die vaak sinister lijken maar lieflijk proberen te zijn of die integendeel onschuldig ogen maar onmiskenbaar unheimlich zijn. Dit zou net zo goed de beschrijving van Ensors uiteenlopende artistieke bedrijvigheid kunnen zijn. In 1883 was een oudere vriendin van hem al helemaal in de wolven van zijn Wagneriaanse improvisaties op de piano. Later componeerde hij muziek voor een lieflijk ballet. Ook als man van het woord hield Ensor van opvallende performances, waarbij hij zich soms als een slam poet liet meeslepen door sonoriteit van zijn neologismen. Emile Verhaeren, dichter des vaderlands avant-la-lettre, bewonderde Ensors “superlificoquentieuze” (wonderbaarachtiglijke) literaire brouwsels. Voor alles

was Ensor uiteraard beeldend kunstenaar. Maar ook hier zal hij haast projectmatig tot op hoge leeftijd steeds weer nieuwe onderwerpen, genres, stijlen en technieken uitproberen. Ensor deed dat overigens met kennis van zaken: met zorg koos hij zijn materialen in de duurdere handelszaken, hij was op de hoogte van wat de avant-garde, de artistieke, de muzikale én de literaire, in Parijs en Brussel uitspookte, maar hij wist ook welke oude meesters, Bruegel, Rembrandt, Watteau, Goya of Hokusai, bruikbare modellen zouden zijn.

Van meet af aan werd Ensor door vriend en vijand beschouwd als een te duchten talent. Al voor de eeuwwisseling was zijn werk gekend in literaire kringen in Frankrijk. Jean Lorrain liet zich door Ensor inspireren om in twee nouvelles de wereld van decadente estheten te evoceren. Na 1900 zullen Duitse avant-gardekunstenaars, Paul Klee, Emile Nolde, Erich Heckel, Stefan Zweig, handelaars en kenners Ensor als pionier van een modernistische beeldtaal ontdekken. Duitse musea zullen wat later werk van hem verzamelen, etsen én schilderijen. Nog voor de Tweede Wereldoorlog volgt het Museum of Modern Art in New York. Inmiddels is Ensor niet langer een “artists artist”, een cultheld voor een klein kieskeurig publiek. Sedert het Getty Museum in Los Angeles in 1986 Ensors *Intrede van Christus in Brussel* in 1889 voor een naar verluid fabelachtig bedrag kocht, is de populariteit van Ensor wereldwijd, bij een breed publiek, stap voor stap toegenomen. Het KMSKAntwerpen heeft de afgelopen jaren met veel succes Ensorentoonstellingen georganiseerd in Los Angeles, Chicago, New York, Sevilla, Parijs, Londen, Den Haag, Kopenhagen, Mannheim, Bazel en Tokyo.

Ensor is in 1860 in **Oostende** geboren en is er in 1949 overleden. In 2024 is dat 75 jaar geleden. Hij woonde en werkte zijn hele leven in Oostende, maar ook in Brussel had hij verschillende artistieke contacten. Het beeld van de excentrieke miskende kluisenaar op een tochtige zolder in Oostende is een mythe. Hij nam met veel plezier deel aan het culturele en sociale leven in zijn geboortestad bij de Cercle artistique, de Compagnie du Rat Mort, de filmclub van Henry Storck en de gloednieuwe Rotary. Oostende blijft de plaats waar niet alleen in het Ensorhuis maar ook elders in de stad of uitkijkend over de Noordzee de mythe van Ensor tot leven blijft komen. Want Oostende is voor Ensor "de koningin der wispelturige zeeën, van het zachte zand en de hemel beladen met goud en opaal".

Dankzij een groep welgestelde **Antwerpse** liefhebbers én vastberaden museumconservators beschikt het KMSKA al sedert de jaren 1920 over de rijkste Ensorverzameling ter wereld. Die verzameling is geleidelijk aan gegroeid tot een ensemble van 39 schilderijen, 650 tekeningen, waaronder niet minder dan 10 topstukken. Een niet te missen ensemble dat in de nieuwe collectiepresentatie van het KMSKA in 6 zalen een centrale en cruciale plaats zal krijgen. Wat Van Gogh is voor Amsterdam (waar die amper enkele maanden heeft doorgebracht) is Ensor voor Antwerpen, want "Antwerpen is voor (hem) de meest gastvrije aller moeders". Het KMSKA heeft bovendien de taak op zich genomen om samen met de afdeling Conservation Science en Natuurwetenschappen van de Universiteit Antwerpen een grondig onderzoek te voeren naar Ensors creatieve processen: het **Ensor Research Project**.

→ **De Vlaamse musea die in 2024 deelnemen aan de viering van Ensors kunst, willen stuk voor stuk aantonen dat het oeuvre van Ensor, "le peintre des masques", zoveel meer is dan maskers en nog eens maskers.**

Het stilleven neemt een uiterst belangrijke plaats in, in heel zijn geschilderde oeuvre en dat is bij uitstek de aanleiding om Ensors stilleven en deze van andere Belgische kunstenaars te tonen.

Ensor onthult en verhult zijn persoonlijkheid in een verrassend groot aantal zelfportretten.

Hij verbeeldt zijn geboortestad in meer dan één opzicht.

Hij experimenteert met satirische portretten van zijn tijdgenoten en vrienden, maar evengoed met diverse grafische technieken.

Ensor is, zoals zoveel avant-gardekunstenaars omstreeks 1900, gefascineerd door de impressionistische kleuren en technieken maar samen met enkele bekende en veel minder bekende Europese kunstenaars zal hij het impressionisme spoedig ook verwerpen.

Naast de internationale context zal er ook aandacht zijn voor de actualiteit van Ensors visie; zijn beeldtaal en zijn attitude zijn aan de orde in de wereld van de fotografie, de mode en mascara.

2

ENSOR 2024

---

twee steden,
één Ensorjaar

ENSOR 2024 vindt plaats in twee Vlaamse steden: Oostende en Antwerpen.

Oostende is de Ensorstad bij uitstek: de kunstenaar is er geboren en bleef er zijn hele leven wonen. In 2024 is het 75 jaar geleden dat hij in de stad overleed. Daarom zet Oostende de kunstenaar in de kijker met een veelzijdig stadsfestival, tal van expo's en spraakmakende evenementen die het ware gelaat tonen van 'de man achter de maskers'. Het resultaat is een totaalervaring voor bezoekende kunstliefhebbers, maar zeker ook voor de Oostendenaars om trots te verwijzen naar hún James Ensor.

Ook in **Antwerpen** leeft Ensor verder. Vanaf september 2024 voel je de invloed van de meester in verschillende Antwerpse musea. Je ontdekt er hoe Ensor nog steeds hedendaags talent inspireert vanuit verrassende invalshoeken. In het KMSKA vind je dan weer de grootste Ensor-collectie ter wereld, en het gerenommeerde expertisecentrum over de kunstenaar. Museum Plantin-Moretus belicht Ensors technische experimenten.

De activiteiten in Oostende vinden plaats tijdens de eerste negen maanden van 2024. Vanaf eind september neemt Antwerpen de fakkel over. Samen staan de beide centrumsteden garant voor een ambitieus en complementair jaarprogramma.

In Brussel vinden 2 aanvullende tentoonstellingen plaats van februari tot juni 2024. Ze tonen hoe ook die stad een inspiratiebron was voor Ensor.

3

ENSOR 2024

---

hoofdtentoonstellingen

ROSE, ROSE, ROSE À MES YEUX!

JAMES ENSOR EN HET STILLEVEN
IN BELGIË 1830-1930

Mu.ZEE

16.12.23 - 14.04.24

Sinds de 17e eeuw maken de schilders 'stilleven': afbeeldingen van voorwerpen (maar ook bloemen, vruchten en groenten, dood wild en gevangen vissen, versleten boeken en schedels...) die stilliggen en onbeweeglijk zijn tijdens het schilderen, en niets uitdrukken, en dus gemakkelijk(er) te schilderen zijn. Eind 18e eeuw zijn de stilleven de symbolische betekenissen kwijtgespeeld waarmee ze dikwijls verbonden werden (zoals: een schedel of een kaars of bloemen = vergankelijkheid), en bleven vooral het pronkstilleven (afbeelding van luxueuze en exotische voorwerpen) en het bloemstilleven over. Die pasten immers het best in de interieurs van de opkomende burgerij. In de 19e eeuw waren er ook in België vele schilders die zich specialiseerden in stilleven, zoals o.a. Jean Robie, Hubert Bellis, Frans Mortelmans, die nu weinig bekend zijn doordat het stillevengenre weinig artistiek aanzien genoot, en zij klassiek bleven schilderen. Daar waren ook meerdere goede vrouwelijke schilders bij, zoals Alice Ronner en Georgette Meunier, die vooral bloemen schilderden. Eerder uitzonderlijk vinden deze kunstenaars evenwel een manier om de 'voorstelling van dingen' interessant te maken, en schilderen ze sterke originele werken. Dat kan door bijvoorbeeld bijzondere voorwerpen te schilderen die 'leven' in het beeld brengen (zoals maskers, poppen, spiegelingen...), of door het stilleven onderdeel te maken van een interieurzicht. De tentoonstelling toont vooreerst een ruime selectie van weinig bekende en weinig getoonde 19e-eeuwse academische schilders, met bijzondere aandacht voor de stilleven van Henri De Braekeleer en voor de groep van vrouwelijke schilders.

In 'Rose, Rose, Rose' (uit een toespraak van Ensor: de naam van een vrouw, maar ook een bloem, en een kleur!) staat James Ensor centraal. Ensor heeft zijn hele schildersleven lang vele stilleven geschilderd. Hij begint met zeer goed geschilderde, maar traditionele decoratieve stilleven. Hij gaat echter snel experimenteren en vernieuwt het stilleven, zowel in hoe hij schildert, als in wat hij schildert. Vooreerst door de voorwerpen die hij schildert spookachtig te 'animeren' (bvb. door een dode rog of een schelp te laten kijken, of door maskers toe te voegen die de dingen komen observeren), en in zijn later werk door droom- of sprookjesachtig te schilderen (bijvoorbeeld door kleine nimfen rond een bloemenboekje te laten fladderen). En de stilleven, geschilderd van 1880 tot 1939, tonen tegelijk goed de stijlontwikkeling van Ensor, van donker en klassiek naar kleurrijk en expressief, en naar licht en etherisch. Met ca. 40 werken toont de tentoonstelling hoe Ensor zo de verbinding maakt tussen de academische schilderkunst van de negentiende eeuw, en de moderne kunst van het eind van de 19e en begin 20e eeuw, en hij een vergelijkingspunt vormt.

>>>

ENSOE

De tentoonstelling verdeelt de Belgische 'moderne' stillevenkunst van het begin van de 20e eeuw in twee groepen. Schilders zoals Leon De Smet en Louis Thevenet schilderen modern, maar niet eigenzinnig: ze passen zich in binnen de nieuwe, meer vrije en kleurrijke manieren van schilderen, die reeds aanvaard zijn. Ze kiezen voor stemmige impressies, en behandelen het stilleven als een onderdeel van het dagelijkse, intieme leven. Daarnaast zijn er echter een aantal sterke individuen, die zich het beeldgenre van het stilleven toe-eigenen en ermee experimenteren, zoals Leon Spilliaert en Walter Vaes, die voorwerpen isoleren en in close-up schilderen, vanuit verschillende, ongewone perspectieven. Of zoals Gustave Van de Woestijne, die alle toevalligheid en onvolmaaktheid van de dingen haalt en ze transformeert in perfecte type-objecten.

De tentoonstelling eindigt met werk van o.a. Jean Brusselmans en René Magritte als voorbeeld van voorstellingen waarin de dingen hun eigen ruimte (de scene of tafel of kijkdoos, en de 'pose' of opstellingen waarop of waarin ze min of meer waardig verschijnen) kwijt raken, en de traditie van het (klassieke) stilleven uitdooft: de voorstelling van de dingen wordt vlak, als behangpapier, en de dingen zijn op de dool, nergens thuis...

Curator: Bart Verschaffel

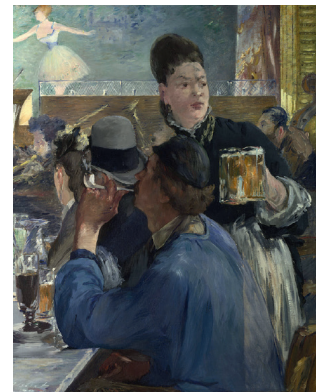
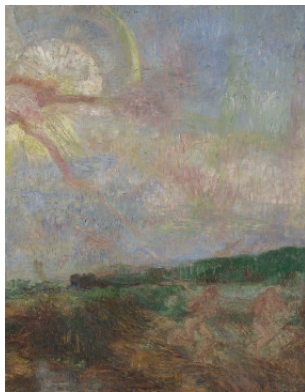

ENSORS STOUTSTE DROMEN

HET IMPRESSIONISME VOORBIJ

KMSKA

28.09.24 - 19.01.25

In het najaar van 2024 neemt James Ensor het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) over. Het museum organiseert één van de grootste Belgische tentoonstellingen over Ensor sinds de retrospectieve in KMSKB van 1999. Met *Ensors stoutste dromen. Het impressionisme voorbij* duikt het KMSKA niet alleen in Ensors wondere universum van woeste visioenen, maskers en satire. We tonen Ensor zij aan zij met werk van internationale kunstenaars die Ensor inspireren en met wie hij zich wil meten. Want bovenal wil Ensor altijd de beste zijn. Zelfs al heten zijn concurrenten Claude Monet, Edvard Munch of zelfs Jheronimus Bosch en Francisco Goya.

Het museum heeft de grootste en meest diverse Ensorcollectie ter wereld. Bovendien huist ook het Ensor Research Project hier, hét kenniscentrum rond de moderne meester. Het KMSKA is daarmee de perfecte plek voor het totaalbeeld op Ensor dat *Ensors stoutste dromen* biedt. Twee cruciale aspecten van Ensors kunst vormen de kern van deze tentoonstelling: hoe een Belgisch avant-gardist 'voorbij het impressionisme' wil gaan, om onze 'stoutste dromen' te verbeelden.

Aan ambitie ontbreekt het James Ensor niet. Zijn doel? Niet minder dan de leidende avant-gardekunstenaar in België zijn. Dat probeert hij door het Franse impressionisten te introduceren in zijn werk. Zijn feitelijke kennis van het impressionisme is evenwel vaag. Dat weerhoudt Ensor niet om in de jaren 1880-1885 zijn eigen versie te ontwikkelen, hoewel het werk uit zijn beginjaren eerder geïnspireerd is door het realisme van Gustave Courbet en Jean-François Raffaëlli.

>>>

In 1886 komt Ensor naar buiten met zijn 'impressionistische' werk. Op het wintersalon van de avant-gardekring Les XX vergelijkt hij zijn eigen bijdragen zoals *Het burgersalon* (1881), *De oestereetster* (1882) en *De Vlaanderenstraat in de zon* (1881) met werk van de fameuze/gevestigde Franse impressionisten Edgar Degas, Claude Monet, Pierre-Auguste Renoir en Camille Pissarro. Op slag beslist hij om een nieuwe richting in te slaan. Toch is de salon bij Les XX een vruchtbare ervaring voor hem. De landschappen van Monet leveren hem een helder impressionistisch kleurenpalet, dat hij nooit eerder gebruikte, en een nieuwe techniek. Bij Odilon Redon leert hij een duistere, fantastische beeldtaal kennen. Voor *Ensors stoutste dromen. Het impressionisme voorbij* is dat kantelpunt de start van Ensors gevarieerde oeuvre. Na deze eerste fase vindt hij steeds meer zijn eigen experimentele stem als kunstenaar.

ENSORS STOUTSTE DROMEN

In 1887 schildert Ensor *Adam en Eva uit het paradijs verjaagd* (KMSKA) en tekent *De bekoring van Sint-Antonius* (Art Institute Chicago). Het zijn de twee sleutelwerken aan het begin van Ensors nieuwe artistieke avontuur. Net als bij de impressionisten gaat de verf ongemengd van tube naar doek en de schaduwen in aardkleuren verdwijnen definitief. Alleen geeft hij die kleuren een heel eigen expressieve kracht in de meest geraffineerde schakeringen. Ensor was tot dan toe een kunstenaar die de regels van het spel voortdurend overtrad. Nu wordt hij een kunstenaar die de regels van het spel zelf herschrijft: een gamechanger. Gedaan met de beheerste stijl, Ensor gaat wild. Bovendien cultiveert hij een voorkeur voor een opvallend grillige vormgeving. Met een groteske en angstaanjagende iconografie roept hij hilarische en helse beelden op die je normaal alleen in je stoutste dromen ziet. Ensors belangstelling voor de meer infernale activiteiten van de mensheid sluit naadloos aan bij een nieuwe visie op goed, kwaad, lust en drift. De ongecompliceerde belangstelling voor een zeer vrije verbeelding van onbevattelijke visioenen verbindt Ensor onverwacht met kunstenaars als de Noor Edvard Munch en de Zweed Ernst Josephson.

HET IMPRESSIONISME VOORBIJ

De geliefkoosde decadente iconografie van de Europese symbolisten inspireert Antonin Alexandre om in 1892 in Montmartre het Cabaret de l'Enfer te openen naast het Cabaret du Ciel. Deze populaire cultuur blijkt een grote impact te hebben op monumentale realisaties, wat nooit eerder bestudeerd werd. In het luik *Het impressionisme voorbij* tonen we het verband tussen het Cabaret de l'Enfer en Henri Degroux *Christ aux outrages*, of Ensors *Val van de Opstandige engelen*.

>>>

De heropleving van de profane belangstelling voor Sint-Antonius inspireert Ensor tot de uitzonderlijke complexe en quasi-surreële monumentale collage-tekening *De bekoring van Sint-Antonius* (Art Institute Chicago). De tekening lijkt de vrucht van een creatieve roes en anticipeert in tal van onderdelen en 101 details op Ensors groteske verbeelding.

Ensors streven om het hilarische en het grillige, het morbide en het infernale telkens weer te verenigen, culmineert in zijn meest opvallende bijdrage aan het ontstaan van het modernisme. Hij begint schilderijen te maken met irreële maskerwezens. Opnieuw ontmoet Ensor hier gelijkgestemde kunstenaars als Edvard Munch of Emil Nolde. In de loop van 19de eeuw zijn er wel meer kunstenaars die maskers schilderen. Als decoratief element, of om de identiteit van een persoon mysterieus te verhullen. Bij Ensor onthullen de maskers net de ware aard van de mens. Dat is zijn vondst. Die zijn weg vindt naar meer maskerschilderijen dan bij welke andere kunstenaar ook.

Het werk van James Ensors is doordrenkt met laatnegentiende-eeuwse 'incoherentie', 'fumisterie' en 'Zwanse', vormen van spottende humor die in Brusselse en Parijse kringen erg in zwang was. Ensors kijkt op de mensheid wisselt van luchtig tot pessimistisch maar net zo vaak lyrisch en hilarisch. *Ensors stoutste dromen. Het impressionisme voorbij* toont Ensor voluit van zijn meest satirische kant.

ENSOR RESEARCH PROJECT

De kunst van James Ensor weerspiegelt de artistieke en cultuurhistorische omwentelingen die zich omstreeks het einde van de 19de eeuw in ijtempo voltrekken. Toch zijn de gelijkenissen tussen Ensors werk en dat van Edvard Munch, Ernst Josephson of Emile Nolde onvoldoende onderzocht. Net die internationale context biedt de gelegenheid om de specifieke kwaliteiten van Ensors kunst beter naar waarde te schatten. Dat is één van de uitgangspunten van *Ensors stoutste dromen*, en het Ensor Research Project van het KMSKA. Het onderzoeksproject krijgt ook een plek in de expo. Aan de hand van enkele cruciale werken zoals *De oestereetster*, *Adam en Eva uit het paradijs verjaagd* en *De bekoring van Sint-Antonius* zoomt de expo in op de historische, creatieve en technische genese van Ensors artistieke koerswijzigingen.

Daarnaast focust het KMSKA op het creatieve proces van de kunstenaar: *Ensor at work*. In het kader van het Ensor Research Project maakt het museum materiaaltechnische onderzoeksbeelden en digitaliseert ze egodocumenten. Ze bieden een antwoord op vragen over Ensors materiaalgebruik, wisselende techniek, compositieopbouw. Zo biedt dit onderdeel het brede publiek een verdiepende ervaring van Ensors oeuvre.

Ensors werk is meer dan ooit relevant: *in your face* en tegelijkertijd introvert en ondoorgroendelijk, onthullend en verhullend, zeemzoete schijn en schreeuwlelijke authenticiteit, koddig, grillig en boosaardig.

Curator: Herwig Todts
co-curator: Adriaan Gonnissen
wetenschappelijk medewerker: Annelies Rios-Casier

4

ENSOR 2024

---

tentoonstellingen
in Oostende

ZELFPORTRETTE

ENSORHUIS

21.03.24 - 16.06.24

Het zelfportret is bij Ensor van essentieel belang en neemt een bijzondere plaats in binnen zijn oeuvre.

De eerste drie gekende geschilderde zelfportretten van James Ensor dateren uit 1879. Zijn meest bekende zelfportret is ongetwijfeld *Zelfportret met bloemenhoed* (Mu.ZEE, Oostende) geschilderd in 1883 en bijgewerkt rond 1888. Door de toevoeging van een bloemenhoed refereert hij aan Rubens' beroemde zelfportretten. Tussen 1883 en 1886 maakt hij verschillende getekende zelfportretten die alle getuigen van een **doorgedreven zin voor introspectie**.

James Ensor maakte ook gebruik van de *mise en abyme*, waarbij het ene beeld in het andere wordt ingebed, in *Het schilderend geraamte* (KMSKA) uit 1896-97. De schilder kopieert in olieverf een foto genomen in zijn atelier en metamorfoseert zichzelf tot een levend geraamte, omringd door zijn eigen werken. Het klassieke zelfportret verandert als het ware in een **memento mori**.

Tussen 1900 en 1932 schildert Ensor geen zelfportretten. Aangestuurd door zijn toenemende bekendheid zal hij pas vanaf 1932 een twaalfstal zelfportretten schilderen, waarvan wellicht *Ensor en de maskers* uit 1935 het meest 'ensoriaanse' is. Ensor beeldt zichzelf af met gevederde hoed, het schilderspalet in de hand, onder een regenboog en omstuwde door een stoet carnavalsmaskers. De motieven samen vormen als het ware een **testamenteer zelfportret**.

Curator: Xavier Tricot

OOSTENDE, ENSORS DENKBEELDIGE PARADIJS

VENETIAANSE
GAANDERIJEN
29.06.24 - 27.10.24

Ensor is Oostende. Jazeker. Maar bij nader inzien is er over de relatie tussen de kunstenaar en de stad die zo nauw met hem verbonden is wel wat meer te zeggen.

Oostende is de plaats waar Ensor woont en werkt. In de familiezaak: een winkel met souvenirs en strandbenodigdheden en gemeubelde kamers voor betalende zomergasten, doet Ensor zijn deel van het werk. Onder de zomergasten treft Ensor geregeld collega's en liefhebbers van zijn kunst.

Vanaf 1894 gaat hij steeds meer actief deelnemen aan het **sociale en culturele leven**. Hij is actief in de Cercle Artistique van Oostende, behoort tot de leden van de Compagnie du Rat Mort en na de Eerste Wereldoorlog is hij stichtend lid van de Rotary. Maar Ensor is niet alleen parttime kunstenaar en bedrijvig in de toeristische sector, hij speelt als kunstenaar toch grotendeels 'op verplaatsing' in Brussel, de stad die cruciaal is voor zijn artistieke loopbaan.

In tegenstelling tot een Léon Spilliaert heeft Ensor zijn stad en de bekende 'landmarks' niet zo vaak voorgesteld, laat staan dat hij Oostende correct wilde portretteren. Sprekend voor Ensors artistieke kijk op Oostende is het zicht van 1890 over de daken van de huizen aan de Van Iseghemlaan dat door het leven gaat onder de titel *Zicht van Phnosië, lumineuze golven en trillingen*. De wijze waarop Oostende, de daken, de doken, de duinen, de polders en de zee Ensor inspireren tot **mysterieuze, kinderlijk blij of idyllische beelden** stemt helemaal overeen met de superlatieven die Ensor in zijn literaire teksten hanteert: 'prestigieuze dokken ... die zo uiterst gelukkig de stad van parelende luminositeiten en opalen weerspiegelingen omlijsten'. (« bassins prestigieux ... encadrant si heureusement la ville des luminosités perlées et des reflets opalins »)

>>>

Hij ontwaakt ruw uit zijn droom wanneer de schoonheid van zijn denkbeeldig paradijs wordt bedreigd. Al in de loop van de jaren 1890 wordt hij een activist die zich verzet tegen 'godslasterlijke wandaden'. Om de afbraak van het duinenkerkje in Mariakerke te verhinderen, de resten van de Heilige Petrus en Pauluskerk, de duinen of de oude handelsdokken te beschermen **tegen de oprukkende moderniteit** mobiliseert hij in het hele land vrienden en kennissen.

Emile Verhaeren is pas in 1908 de eerste, in een lange rij van kenners en liefhebbers, om de specifieke kwaliteiten van Ensors kunst te verbinden met de **even reële als mythische identiteit van Oostende**.

Een zorgvuldige, internationale selectie van schilderijen, ingekleurde etsen, foto's en andere documenten zal de vier aspecten van Ensors relatie tot Oostende verhelderen:

- werk- en woonplaats van een deeltijdse kunstenaar
- denkbeeldig paradijs
- een wereld die door de moderniteit wordt bedreigd
- de identiteit en het karakter van Oostende

Curator: Herwig Todts

SATIRE, PARODIE, PASTICHE

ENSORHUIS
19.09.24 - 12.01.25

Naar aanleiding van de 75ste verjaardag van het overlijden van James Ensor in 2024 plant Het James Ensorhuis in Oostende een tentoonstelling, getiteld James Ensor: Satire, Parodie, Pastiche. De tentoonstelling is gepland van 19 september 2024 tot 12 januari 2025. Alle gebruikte technieken komen aan bod: olieverfschilderijen, werken op papier, drukgrafiek, alsook documenten en foto's. We kunnen rekenen op bruiklenen van Mu.ZEE, Oostende, KMSK, Antwerpen, KBC Collectie, de Ensorstichting, en verschillende privéverzamelingen in binnen- en buitenland.

Het oeuvre van James Ensor wordt gekenmerkt door humor en karikatuur. Verschillende werken getuigen van zijn talent om thema's of specifieke werken van andere kunstenaars te parafaseren. Sommige werken resulteren in parodieën of pastiches, en onderscheiden zich door humor, kritiek en/of karikatuur. Hij laat niet na de talrijke mistoestanden in België aan de kaak te stellen. De bloedige repressie, het meedogenloze gerecht of de loze kunstkritiek worden door hem gehekeld in satirische werken die getuigen van zijn scherp en genadeloos inzicht in de menselijke natuur en vormen als het ware een – weliswaar subjectieve – doorsnede van de Belgische maatschappij aan het eind van de 19de eeuw.

Andere werken onderscheiden zich door hun eerder "klassieke" benadering en minutieuze uitvoering. Deze refereren aan oude meesters zoals Bosch, Bruegel, Rubens en Watteau. Als weinig andere moderne kunstenaars weet hij zijn specifieke onderwerpen telkens doelgericht aan te passen dankzij een specifieke stijl.

Curator: Xavier Tricot

GROTE KUNST VOOR KLEINE KENNERS

FAMILIETENTOONSTELLING ROND ENSOR

FORT NAPOLEON

16.12.23 - 14.04.24

Kerst-, Krokus- en Paasvakantie

Fort Napoleon in Oostende heeft de jongste jaren een goede reputatie opgebouwd bij het organiseren van kindvriendelijke expo's. Hierdoor is er een trouw publiek voor herhaalbezoek.

In die traditie organiseert Fort Napoleon in het Ensorjaar een unieke familietoonstelling over James Ensor, gebaseerd op een kinderboek rond Ensor. Het wordt een hernieuwde samenwerking met Thais Vanderheyden (Spiekiepietjes, De kleine Kapitein) en het design- en productieteam rond Wouter 'Nester' Doornaert, dat de doe-activiteiten ontwikkelt.

Grote Kunst voor Kleine Kenners laat kinderen op een verrassend originele wijze kennismaken met de grootmeester James Ensor. Jong en oud kunnen zich uitleven in een interactieve zoektocht die hen op een creatieve manier helpt om de wereld van James Ensor beter te begrijpen.

Tijdens deze expo maken families en scholen via een doe-boekje en speel- en zoekopdrachten kennis met James Ensor en zijn schilderijen. Ze worden echte kunstkenners en leren de man achter de maskers kennen.

5

ENSOR 2024

---

stadsfestival
in Oostende

ENSOR 2024 IN OOSTENDE STADSFESTIVAL

"We willen niet zomaar activiteiten", zo luidde de oproep voor het Oostendse stadsfestival. "Ensor was een boeiende, verrassende, innovatieve, provocerende, satirische, ... kunstenaar. Zijn rijke persoonlijkheid bevat voldoende facetten om ook vandaag mensen te inspireren. Dat hoeft heus niet 'één-op-één' te zijn, integendeel: laat je verbeelding maar werken, zoals ook de zijne gewerkt heeft. We staan open voor alles wat, breed geïnterpreteerd, respect heeft voor de spirit van Ensor."

De reactie was verrassend. Eerst en vooral door het grote aantal belangstellenden, maar nog belangrijker: door de kwaliteit er van. 106 aanvragers stuurden zo'n 130 voorstellen in. Na een scherpe selectie kregen uiteindelijk 32 aanvragers groen licht. Via nog andere kanalen werden waardevolle projecten opgevist. Er liepen ook initiatieven binnen die op eigen kracht wilden participeren en vanwege hun kwaliteit gecertificeerd werden voor het officiële programma. Uiteindelijk zullen zo'n 75 projecten het 9 maanden durende stadsfestival kruiden – naast de 5 tentoonstellingen die de ruggengraat vormen van Ensor 2024 in Oostende.

Het stadsfestival oogt in elk geval zeer divers. We beperken ons tot 10 voorbeelden, niet omdat het de absolute highlights zouden zijn, maar omdat ze aangeven welke verrassende variatie Ensor 2024 in Oostende zal bieden.

1. TENTOONSTELLINGEN

Naast de 5 al vermelde tentoonstellingen, zijn er nog twintigtal, met zeer verschillende invalshoeken. Zo ensceneren *Mike Louagie* en *Lien De Ruyck* een interactieve foto-tentoonstelling in een passende maritieme locatie op Oosteroever, waarbij ze de minder bekende raakvlakken en spanningsvelden tussen twee mythische Belgische figuren verkennen: James Ensor en poolreiziger Adrien de Gerlache. Beiden moeten elkaar gekend en geïnspireerd hebben. Ensor droeg zijn minder bekende werk 'Les Patineurs' uit 1899 op aan de Gerlache na zijn expeditie. Dit vormt het vertrekpunt voor de artistieke ontdekkingstocht.

In *Vive La Sociale* willen *Herr Seele* en *Kamagurka* (zie afbeelding) een hommage brengen aan Ensor. In navolging van Ensor en als reflectie op zijn werk, wensen ze schilderijen te maken en gesprekken te voeren, gefascineerd door de conversatiestukken die Ensor op het einde van de 19de eeuw maakte. Herr Seele schildert portretten van Oostendse inwoners op ambachtelijke wijze: types, karakters, aangespoelden, mensen met een migratieachtergrond. Kama interviewt deze fascinerende figuren, de gewone mensen van Oostende en draagt bij aan gefilmde portretten.

2. KUNST IN DE PUBLIEKE RUIMTE

Joke Raes brengt maskers (zie afbeelding), net als Ensor, maar op een totaal andere manier. Ze komen tot hun recht in de verstilde omgeving van de Japanse Tuin.

Een blikvanger die dan weer bewust de aandacht trekt is een buste van Ensor (hoogte 5m), die de reiziger begroet op het Stationsplein. Dit is een project van *Passion4Wood* en kunstenaar Maxime Van Besien: het eerste beeld van die omvang in Vlaanderen dat puur uit natuurlijke materialen zoals hout en stro gemaakt is.

Maar je kunt ook wandelen (kleine tour) of fietsen (grote ronde) langs handelszaken die curator *Willem Elias* selecteerde. Het circuit 'Elle adore le noir' wil kunst met een link naar Ensor in of om handel- en/of horecazaken plaatsen. De kunst hoeft zich niet te beperken tot schilderijen, maar ook beeldhouwwerk, keramiek, papier-maché, gedichten, stilleven, kledij, muziek, e.a. kunnen in aanmerking komen.

3. MUZIEK

Het openingsweekend half december is meteen de eerste editie van het Ensorfestival van *Casco Phil*, een tweejaarlijks festival rond de figuur van James Ensor en de glorierijke geschiedenis van het Kursaal in Oostende. Tijdens het openingsweekend zijn er drie grote concerten in het Kursaal en later nog kleinere kamermuziekconcerten op diverse locaties, zoals het Duinenkerkje waarbij Ensor begraven ligt.

Heel anders is dan weer de samenwerking 'Ensoriades' tussen *kleinVerhaal*, het *Hermesensemble* en *Mu.ZEE*. Het ensemble zet in op nieuwe muziek en maakt soundscapes bij werken van Ensor in MuZee, samen met muzikanten van kleinVerhaal: mensen met een kwetsbaarheid, die niet terecht kunnen in het reguliere muziekcircuit. De composities worden live gebracht bij verschillende werken tijdens vijf nocturnes, maar je kunt ze ook beluisteren op je audiogids.

>>>

4. PODIUMKUNST

Marionettentheater Kallemoeie biedt workshops aan voor kinderen en doorloopt een participatief project met maskers. Het brengt een nieuwe Ensormarionet tot leven en creëert een Ensorvoorstelling, in het Oostendse dialect. Een gepast gebaar, wetend dat Ensor Kallemoeie in 1929 uitnodigde om voor een uitgelezen publiek uit de kunstwereld op te treden. De meester bracht nadien openlijk hulde aan de spelers om hun kunstig spel en krachtige enscenering.

Acteur *Dries Vanhegen* is al jaren passioneel enthousiast over de complexe figuur James Ensor. Samen met muzikant *Serge Feys* brengt hij met *'Ensor est un fou/Ensor is zot'* een uniek theateraal 'zelfportret in vijf bedrijven'. Vanhegen leest en verzamelt alles wat over en van Ensor te vinden is. Hij hertaalt zijn tirades, zijn hunker en honger, zijn eenzaamheid ...

5. PARTICIPATIEVE PROJECTEN

In het project *Het Narrenschip* koppelt curator *Joannes Késenne* 6 professionele plastische kunstenaars aan evenveel *outsiderkunstenaars*. James Ensor is de gedeelde inspiratiebron voor beide kunstenaarstypen. O.a. *Koen Van Mechelen*, *Ria Pacqué*, *Koenraad Tinel* en *Fred Bervoets* zegden toe.

You give it a blow and it is gone is een artistiek project van *Gwendolyn Lootens*: een sociaal-artistiek project dat inzet op het maken van kleurrijke doeken en vliegers. Ze worden samengevoegd tot een kleur- en lichtrijk spektakel dat vorm krijgt in tekeningen, film en performance. Er wordt in een sociaal-artistiek atelier onder meer samengewerkt met vrouwen en migranten uit het Midden-Oosten. De performance op het strand vindt plaats tussen juni en oktober 2024.

6. KINDEREN

Ensor in Wonder Waai is een luik van Theater aan Zee dat *Danny Ronaldo* tijdens de zomer 2024 cureert. Hij creëert een vrijplaats voor kinderen in de geest van Ensor waar ze creatief en vol verwondering, in de beste circustraditie, op verkenning gaan in de kunsten.

7. SCHOLEN

Het Ensorinstituut dompelt alle afdelingen in een Ensorbad door het maken van een mobiele tentoonstelling, een 'peepshowstoet' en -happening en een expo waarbij alle afdelingen betrokken zijn. De kunstafdeling neemt de lead voor het concept, ze werkt samen met alle andere afdelingen om het te concretiseren: kappers, schrijnwerkers... Inspiratie vormt het werk *Baden van Oostende*, er wordt gewerkt met strandkar(ren).

Maar ook alle basisscholen van de scholengemeenschap *Bewonderwijs* en *9 Beaufort* (7.500 kinderen) organiseren een 'Ensorbad' met bezoek aan het Ensorhuis, Ensorworkshops, Ensorverhalen... vanuit de doelstelling dat alle kinderen tijdens het Ensorjaar met de meester in contact moeten zijn gekomen.

8. LITERATUUR

Jan Bultheel publiceert met 'Onze James, de vrouwen van Ensor' (zie afbeelding) een *graphic novel*. Uitgeverij Lannoo publiceert het boek meteen in het Nederlands én het Frans.

'Superlifico!' is een schrijfproject van De Letterie. Een heel diverse groep schrijvers neemt met de nodige humor vier keer – elk seizoen – plaats in een strandkabinet op de vloedlijn om de baders en baadsters te observeren. Ervaren en minder ervaren schrijvers gaan met elkaar en met de baders en baadsters in gesprek en schrijven op basis daarvan portretten van vrouwelijkheid, mannelijkheid en alles daartussenin, met een vleugje ondeugendheid en erotiek. Elk kabinet wordt aangevoerd door een bekende auteur: Heleen Debruyne, Lara Taveirne, Saskia De Coster en Tülin Erkan. Er komt een publicatie en een toonmoment.

9. FILM

Er bestaat merkwaardig genoeg zeer weinig documentair beeldmateriaal over Ensor, laat staan over Ensor en Oostende. Het *Filmfestival van Oostende en Canvas* vullen dit hiaat in met een *documentaire over Ensor en Oostende*, die eind januari in première gaat.

10. TAFELREDES

Ensor hield van taal en jongleerde in zijn vaak barokke Frans met neologismen. Toespraken waren een gekoesterd moment voor de levenslange activist om te fulmineren en eens goed te zeggen waar het op stond. Dat gold des te meer als de baron andermaal geféteerd werd, n.a.v. een verjaardag bijvoorbeeld. *Tafelredes* zullen dan ook niet ontbreken in het programma.

Veel activiteiten uit het Ensorstadsfestival zijn puur visueel of zullen door vertaling vlot toegankelijk zijn voor een internationaal publiek. De programmabrochure zal op dat vlak consequent detailinformatie geven.

6

ENSOR 2024

tentoonstellingen
in Antwerpen

MASKERADE, MAKE-UP & ENSOR

MOMU

28.09.24 - 19.01.25

In MoMu worden Ensors ideeën rond maskerade, (valse) coquetterie, het speelse, groteske en vergankelijke doorgetrokken naar vandaag.

Make-up wordt doorheen de geschiedenis vaak met enige argwaan vergeleken met het dragen van een masker: een masker waarachter vooral de vrouw zich zou verschuilen. Make-up is vandaag uitgegroeid tot een miljoenenindustrie die de mens met zijn lichamelijke vergankelijkheid, ingebeelde imperfecties en existentiële angsten confronteert. Maar make-up is ook een middel tot persoonlijke expressie, artistiek experiment en vrijheid.

Belgische make-up artiesten staan aan de wereldtop en werken samen met belangrijke internationale modehuizen zoals Chanel, Dior en Balenciaga. Met hun avant-garde concepten hebben ze de afgelopen drie decennia artistiek grenzen verlegd en heersende schoonheidsidealen uitgedaagd. De expo presenteert werk van make-up artiesten en kunstenaars die dieper ingaan op thema's als representatie van vrouwen, fysieke en digitale gezichtsfilters, verstoorde lichaamsbeelden en het ritueel van het opmaken.

Curatoren: Kaat Debo, Elisa De Wyngaert, Romy Cockx

CINDY SHERMAN ANTI-FASHION

FOMU

28.09.24 - 02.02.25

Cindy Sherman, Untitled, #410, 2003, Privately owned © Cindy Sherman

Cindy Sherman, Untitled, #588, 2016/2018, Genehmigt von der Künstlerin und Hauser & Wirth © Cindy Sherman

Cindy Sherman, Untitled #602, 2019, Billie Renaud Collection © Cindy Sherman

FOMU sluit aan bij ENSOR 2024 door de vraagstukken uit James Ensors oeuvre te vertalen naar een hedendaagse artistieke context. De Amerikaanse kunstenaar Cindy Sherman (US, 1954) staat net als Ensor bekend om haar kritische en ironische commentaar op maatschappelijke conventies door maskerades.

In samenwerking met de kunstenaar en de Staatsgalerie Stuttgart brengt FOMU de overzichtstentoonstelling Anti-Fashion naar Antwerpen.

Al bijna vijftig jaar loopt het thema mode als een rode draad door het werk van Cindy Sherman. De tentoonstelling Anti-Fashion focust hierop en belicht haar fotografisch werk vanuit een nieuw perspectief, waarbij de wisselwerking tussen mode en kunst tot uiting komt. Sherman gebruikt immers haar vele opdrachten voor magazines als Vogue en Harper's Bazaar en haar nauwe samenwerking met beroemde ontwerpers als een voortdurende bron van inspiratie. Maar ook omgekeerd beïnvloedt de kunstenaar de modewereld en geeft ze er belangrijke impulsen aan.

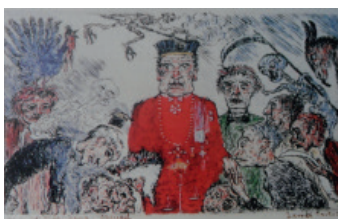
Via het medium fotografie staan mode en beeldende kunst vanouds met elkaar in dialoog. Sherman stelt bovendien het hele systeem met al zijn valkuilen in vraag. Haar interesse in de modewereld getuigt van een subversieve houding tegenover datgene waar dat milieu voor staat. Haar foto's tonen figuren die allesbehalve aantrekkelijk zijn en daardoor alle conventies van haute couture en de gebruikelijke voorstellingen van schoonheid tegenspreken. Niet in de laatste plaats blijkt het thema mode voor de kunstenaar een uitgangspunt te zijn voor kritische vragen over gender, stereotypen en leeftijd. Shermans brede spectrum aan personages toont het kunstmatige en veranderlijke van identiteit, die meer dan ooit een kwestie van keuze lijkt te zijn, (zelf)geconstrueerd en fluïde.

Curatoren: Rein Deslé en Anne Ruygt

ENSORS ZOEKTOCHT NAAR HET LICHT. EXPERIMENTEN OP PAPIER (WERKTITEL)

MUSEUM PLANTIN-MORETUS

28.09.24 - 05.01.25

Hoe maakte Ensor prenten? Welke technieken gebruikte hij? Op welke manier experimenteerde hij met dit medium en bij welke oude meesters haalde hij hiervoor de mosterd?

Ensors grafische experimenten tonen een zoektocht naar een juiste weergave van het licht en van de wereld om hem heen. Hij gebruikte een heel scala aan materialen en technieken om deze zoektocht tot uitdrukking te brengen. Met zijn voorgangers in zijn achterhoofd sloeg hij door middel van experiment en vindingrijkheid een geheel eigen weg in. De tentoonstelling belicht de wijze waarop Ensor prenten vervaardigde en zijn bijzondere technische experimenten met dit medium, een insteek die tot nu toe nog maar weinig aan bod kwam in tentoonstellingen over de grafiek van Ensor. Hierbij staan: **'creatie', 'experiment' en 'inspiratie'** centraal.

Museum Plantin-Moretus toont dit verhaal door middel van een verfijnde selectie van **voorbereidende tekeningen, koperplaten, en prenten**. De unieke, bijzondere stukken, zoals afdrukken op zijde, gekleurd papier, tegendrukken en dubbele drukken, en de uiteenlopende technieken bruisen van Ensors creativiteit in het medium.

Tegelijkertijd zal in het 18de-eeuws leeskabinet van het museum ingezoomd worden op Ensor en Verhaeren, door middel van de mini-expo **Het banket van de gevaarlijke koks. Ensor gefileerd door Emile Verhaeren** (werktitel). Deze mini-expo vertrekt vanuit de bijzondere Verhaeren- collectie die in het museum aanwezig is en tot nu toe te weinig in de aandacht kwam. Centraal staat hier de bijzondere tekening *Les cuisiniers dangereux* van Ensor uit de collectie.

Museum Plantin-Moretus kan voor deze tentoonstelling(en) - naast haar eigen collectie - ook beroep doen op enkele belangrijke privécollecties.

Curator: Izanna Mulder

7

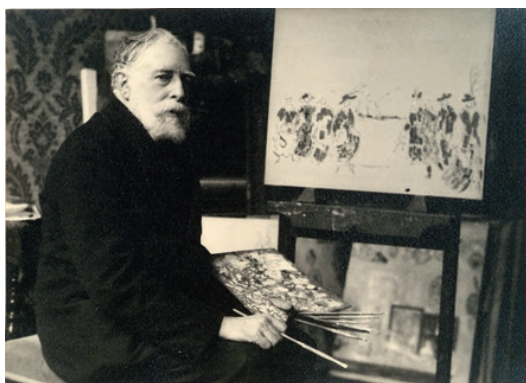
ENSOR 2024

andere projecten

ENSOR RESEARCH PROJECT

KMSKA

ENSOR 2024 vraagt om een grondige wetenschappelijke voorbereiding. Het Ensor Research Project van het KMSKA onderzoekt, in samenwerking met de afdeling Conservation Science van de Universiteit Antwerpen, de materiaaltechnische aspecten van Ensors creatieve processen.

Opzet is om in een eerste fase alle schilderijen van Ensor in publieke verzamelingen in de Benelux (130) te documenteren en te analyseren met onderzoekbeelden in raaklicht, UV, UV-reflectorgrafie, Infrarood, IR-false colour, X-Ray, MXRF en desgewenst sample-analyse. Het is een investering in specifieke expertise inzake klassieke stijlkritische problemen (authenticiteit, datering), preservatie, conservatie en restauratie, de materiaaltechnische aspecten van de modernistische artistieke omwenteling. Dit onderzoek vormt eveneens een cruciaal aspect van het project *Ensors stoutste dromen. Het impressionisme voorbi*.

De resultaten van het Ensor Research Project zelf worden ontsloten via een Online Scholarly Catalogue.

Cfr. <https://www.getty.edu/foundation/initiatives/current/osci/>

BRIEVEN EN GESCHRIFTEN |

Ensors literaire geschriften en talloze brieven in museumarchieven en privéverzamelingen vormen de bron voor het onderzoek en een beter begrip van zijn leven en werk. Als blijvende realisatie wordt een project opgezet om deze online te ontsluiten voor kenners en voor het groot publiek.

Cfr. <https://www.vangoghmuseum.nl/nl/bezoek/tentoonstellingen/overzicht-geweest/van-goghs-mooiste-brieven>

Cfr. <https://www.ropslettres.be/>

OVERZICHT

2023				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
OOSTENDE	Rose, Rose, Rose à mes yeux!	Mu.ZEE	16.12.23 - 14.04.24												
OOSTENDE	Grote Kunst voor Kleine Kenners	Fort Napoleon	16.12.23 - 14.04.24												

2024				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
OOSTENDE	Rose, Rose, Rose à mes yeux!	Mu.ZEE	16.12.23 - 14.04.24												
OOSTENDE	Grote Kunst voor Kleine Kenners	Fort Napoleon	16.12.23 - 14.04.24												
OOSTENDE	Zelfportretten	Ensorhuis	21.03.24 - 16.06.24												
OOSTENDE	Ensors denkbeeldige paradijs	Venetiaanse Gaanderijen	29.06.24 - 27.10.24												
OOSTENDE	Satire, Parodie, Pastiche	Ensorhuis	19.09.24 - 12.01.25												
ANTWERPEN	Ensors stoutste dromen	KMSKA	28.09.24 - 19.01.25												
ANTWERPEN	Maskerade, Make-Up & Ensor	MoMu	28.09.24 - 19.01.25												
ANTWERPEN	Cindy Sherman – Anti-fashion	FOMU	28.09.24 - 02.02.25												
ANTWERPEN	Ensors zoektocht naar het licht	Museum Plantin-Moretus	28.09.24 - 05.01.25												

2025				01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
OOSTENDE	Satire, Parodie, Pastiche	Ensorhuis	19.09.24 - 12.01.25												
ANTWERPEN	Ensors stoutste dromen	KMSKA	28.09.24 - 19.01.25												
ANTWERPEN	Maskerade, Make-Up & Ensor	MoMu	28.09.24 - 19.01.25												
ANTWERPEN	Cindy Sherman – Anti-fashion	FOMU	28.09.24 - 02.02.25												
ANTWERPEN	Ensors zoektocht naar het licht	Museum Plantin-Moretus	28.09.24 - 05.01.25												

8

ENSOR 2024

tentoonstellingen
in Brussel

JAMES ENSOR: INSPIRED BY BRUSSELS

KBR

22.02.24 – 02.06.24

Dat James Ensor onlosmakelijk verbonden is met zijn geliefde thuisstad Oostende is alom geweten. Maar ook Brussel speelde een essentiële rol in zijn leven en carrière. Ensor volgde er drie jaar les aan de Koninklijke Academie. Fernand Khnopff en ander aanstormend talent behoorden tot zijn medeleerlingen. Hij keerde naar Oostende terug, maar zou zijn hele leven een speciale band met de hoofdstad onderhouden en er meermaals exposeren en verblijven. Brussel was voor Ensor zijn tweede thuis.

Dat de tentoonstelling plaatsvindt in de prachtige vertrekken van het Paleis van Karel van Lotharingen is geen toeval. Het paleis was tijdens het leven van James Ensor immers het Museum voor Moderne Kunst. Ensor stelde er vanaf 1887 spraakmakende werken tentoon. Het historische paleis werd de trefplaats van een avant-garde die de kunstwereld op zijn grondvesten deed daveren.

Met ruim 20 schilderijen, 30 tekeningen en 40 etsen brengt *James Ensor: Inspired by Brussels* een uitzonderlijk groot aantal originele werken van de meester uit de collecties van KBR en de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België samen in een unieke historische setting.

Curator: Daan van Heesch
Tentoonstellingscoördinator: Vanessa Braekeveld

JAMES ENSOR, MAESTRO

BOZAR PALEIS VOOR SCHONE KUNSTEN, BRUSSEL

29.02.24 – 23.06.24

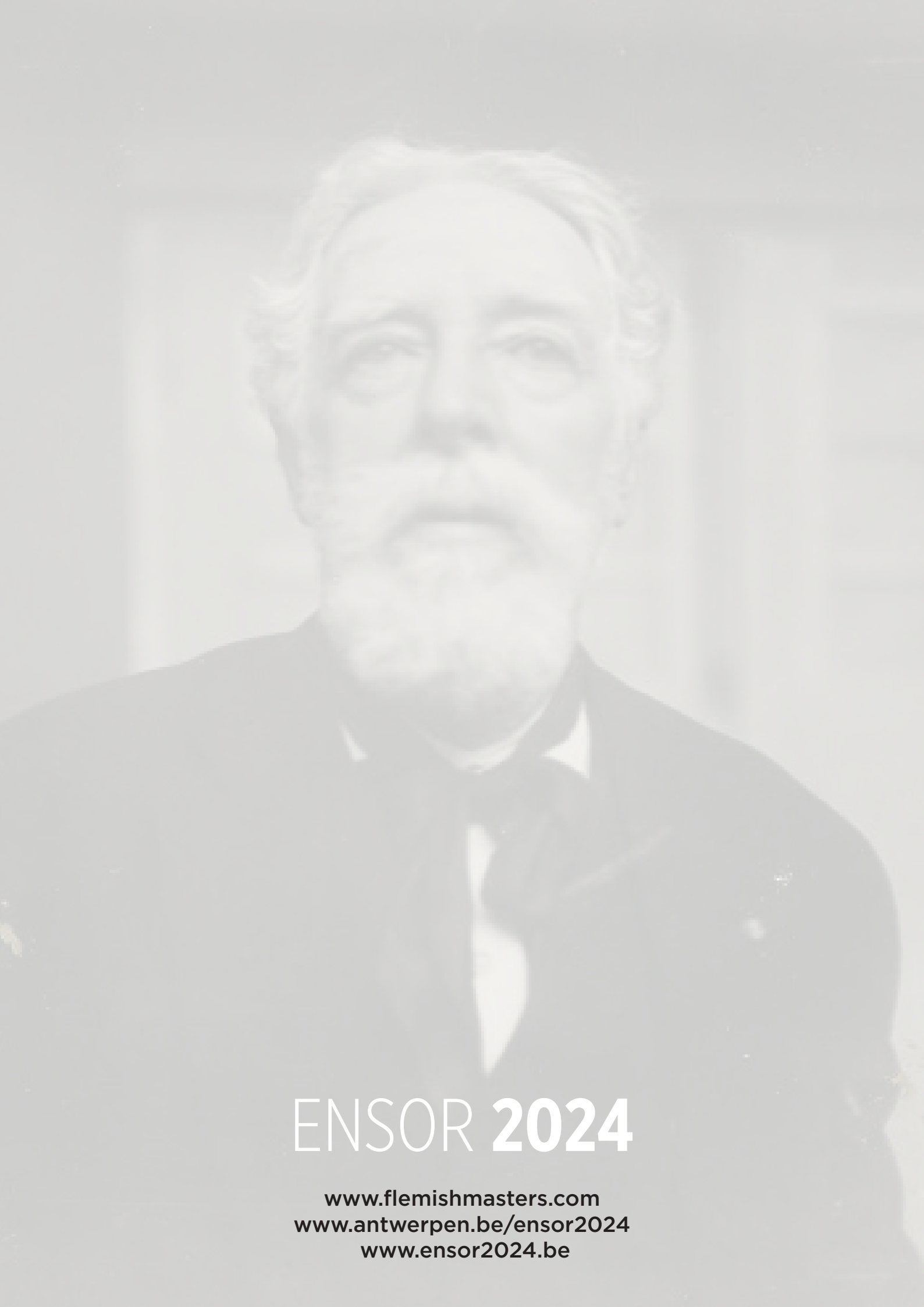
© James Ensor "Pierrot en geraamten/Pierrot et squelettes/Pierrot and Skeletons" 1905 (KBC Bank NV, Brussel)

James Ensor is veel meer dan de schilder van maskers en geraamten. Hij was ook schrijver, componist en muzikliefhebber. De tentoonstelling focust op alle facetten van Ensor's gevarieerd oeuvre, van zijn jeugdwerken tot zijn laatste creaties: olieverfschilderijen, werken op papier, prenten, manuscripten, foto's en handgeschreven partituren. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de theatraaliteit in het werk van de meester.

Curator: Xavier Tricot

Co-productie: Kom op tegen Kanker, KBC

ENSOR 2024

www.flemishmasters.com
www.antwerpen.be/ensor2024
www.ensor2024.be